

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 6/2012 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 21 päivänä syyskuuta 2012 lähettänyt maa- ja metsätalousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain muuttamisesta (HE 103/2012 vp).

- johtava talousneuvoja Simo Sorsa, ProAgria Keskusten Liitto
- laskentatoimenpäälikkö Arto Latukka, MTT Taloustutkimus
- johtaja Antti Huhtamäki, Maatalousyrittäjien eläkelaitos
- puheenjohtaja Holger Falck, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Katriina Pessa, maa- ja metsätalousministeriö

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut

- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annettua lakia muutettavaksi siten, että luopujan vähimmäisikä nostetaan ja luopumistapoja ja ehtoja rajoitetaan.

Maatalouden harjoittajalle voidaan nykyisin myöntää tukea maatilan sukupolvenvaihdon tai peltojen lisäalueluovutuksen perusteella. Lisäksi porotalouden harjoittajalle voidaan myöntää tukea joko pelkästään porojen tai porojen ja porotilan luovutuksen perusteella.

Jos maatilasta luovutaan toteuttamalla sukupolvenvaihdos, vähimmäisikä on lähisukulaisten välisissä luopumisissa 56 vuotta ja muissa 60 vuotta. Ikärajat määräytyvät vastaavalla tavalla,

kun pellot luovutetaan lisäalueeksi toiselle viljelijälle. Porotalouden harjoittajien vähimmäisluopumisikä on 56 vuotta. Sukupolvenvaihdoksissa tavoitteena on luovuttaa nuorelle jatkajalle elinkelpoinen maatila. Lisäalueluovutusten tavoitteena taas on parantaa olemassa olevien maatilojen rakennetta tilakokoa kasvattamalla.

Luopujan vähimmäisikä luopumistuen saamiseksi sukupolvenvaihdon perusteella ehdotetaan nostettavaksi 59 vuoteen, jos luovutuksen saaja on luopujan lähisukulainen. Ikärajan nosto koskisi vuonna 2014 jätettäviä hakemuksia. Luovutettavan maatilan elinkelpoisuuden arviointia tiukennettaisiin jo vuonna 2013. Elinkeinosta saatavien vuotuisten tulojen vähim-

mäismäärä nostettaisiin 10 000 eurosta 15 000 euroon.

Luopumistavoista ehdotetaan poistettavaksi mahdollisuus luovuttaa pellot lisäalueeksi toiselle viljelijälle. Lisäalueuovutus luopumistapana poistuisi vuoden 2013 alusta. Aloitettujen sukupolvenvaihdoista voitaisiin kuitenkin toteuttaa loppuun lisäalueuovuksiinkin.

Lisäksi tehtäisiin säädösviittauksista johtuvat muutokset.

Ehdotettu laki liittyy vuoden 2013 talousarvioehdotukseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2013 alusta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Voimassa oleva luopumisjärjestelmä perustuu maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annettuun lakiin (612/2006), joka tuli voimaan vuoden 2007 alusta. Lakia sovelletaan luopumisiin, jotka toteutetaan vuosina 2007—2014. Alun perin laki koski vuosina 2007—2010 toteutettuja luopumisia, mutta luopumisaikaa jatkettiin lailla (1787/2009) vuoden 2014 loppuun. Tuolloin lakiin tehtiin myös eräitä tuen saannin edellytyksiä koskevia muutoksia. Jollei lakia muuteta siten, että luopumisen toteuttamisaikaa jatketaan, vuoden 2014 jälkeen luopuminen tuen avulla maatalouden harjoittamisesta ei enää ole mahdollista.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että luopumistukijärjestelmän tarkoituksena on ollut sukupolvenvaihdosten edistäminen siten, että maataloilille saadaan riittävän varhain tilanpidon vastuulleen ottavia jatkajia. Toinen tavoite on ollut maatalouden rakenteen kehittäminen. Lisäksi tavoitteena on ollut turvata luopuvien maatalousyrittäjien toimeentulo siten, että maatalouden harjoittamisesta luopuminen ennen vanhuuseläkeiän saavuttamista ylipäättään on mahdollista.

Valiokunta toteaa, että EU:ssa valmistaudutaan parhaillaan uuteen rahastokauteen, joka tulee koskemaan vuosia 2014—2020. Tätä varten EU:n komissio on antanut vuoden 2011 loka-kuussa jäsenvaltioille luonnokset lainsäädäntökokonaisuudeksi, joka tulee koskemaan sekä yhteistä maatalouspolitiikkaa ja sen rahoitusta että maaseudun kehittämistä ja lisäksi EU:n rakennerahastoja. Asetusluonnoksiin ei tällä hetkellä si-

sälly säännöksiä maatalousyrittäjien varhaiseläkejärjestelmästä. EU:n komissio uusii myös valtiontukisääntönsä, joiden soveltamisaika pääosin päättyy vuoden 2013 lopussa. Toistaiseksi luonnoksia maatalouden uusiksi valtiontukisäännöksiksi ei ole vielä annettu jäsenvaltioille.

Käsiteltävänä olevan esityksen tavoitteena on tasapainottaa valtion tuloja ja menoja vähentämällä luopumistukijärjestelmästä aiheutuvia kustannuksia. Valiokunta pitää tärkeänä kustannusten vähentämistä siten, että tukijärjestelmä supistettunakin mahdollisimman pitkälle edistää niitä edellä todettuja keskeisiä tavoitteita, joita järjestelmälle on alun perin asetettu.

Esityksessä ehdotetaan maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annettua lakia muutettavaksi siten, että vuoden 2013 alusta laista kumottaisiin lain 16 §, jossa säädetään lisäalueuovutuksista luopumistapana. Parhailaan toteutetaan kuitenkin sellaisia sukupolvenvaihdoksia, jotka on aloitettu siten, että kotitilan tuleva tilanpidon jatkaja on jo hankkinut nimiinsä sellaisen tilan, jonka nojalla hänelle on myönnetty nuoren viljelijän aloitustuki. Tällöin kotitilan tai muun lähisukulaisen maatilankin hankintaa ei enää voida toteuttaa siten, että sen luovuttajille myönnettäisiin luopumistuki sukupolvenvaihdoksen perusteella, vaan luopumistapana on lisäalueen luovutus toiseen maatalaan. Valiokunta pitää tärkeänä, että nämä sukupolvenvaihdokset voidaan ehdotetun lainmuutoksen estämättä saattaa loppuun suunnitellulla tavalla. Siten on esityksen mukaisesti tarpeellista lisätä lakiin uusi 77 a §, jossa säädetään tästä mahdollisuudesta.

Vuoden 2014 alusta luopujien vähimmäisikä maatalan sukupolvenvaihdoksissa olisi 59 vuotta, jos luovutuksensaaja on luopujan lapsi tai muu lähisukulainen. Jos luovutuksensaaja on muu henkilö, vähimmäisikä säilyisi voimassa olevan lain mukaisena eli olisi edelleen 60 vuotta. Myös porotalouden harjoittajia koskeva ikäraja 56 vuotta jäisi ennalleen. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että tarkoituksena on kuitenkin, että luopumistukijärjestelmän avulla on edelleen mahdollista toteuttaa sukupolvenvaihdos keskimääräistä aikaisemmin. Jo nyt keski-ikä eläkkeelle siirtymisessä ilman luopumistuen vaikutusta on 61,3 vuotta ja luopumistuki mukaan lukien 60,7 vuotta. Kuitenkin luovuttavan osapuolen iän nouseminen nostaa yleensä myös jatkajan ikää, jos sukupolvenvaihdos toteutetaan perhepiirissä. Valiokunta kiinnittääkin huomiota siihen, että soveliaan jatkajan saaminen maataloilille on jatkossa entistä haasteellisempaa, kun ottaa huomioon myös maatalouden epävarmuustekijät ja muiden elinkeinosektoreiden vetovoimatekijät.

Jotta luopujilla olisi muuttuvista ikärajoista huolimatta riittävästi mahdollisuuksia maatalojensa sukupolvenvaihdosten järjestämiseen, esityksessä ehdotetaan, että nykyinen vuoden aika, jona luopumistukea voi hakea ennen luopumisiän saavuttamista, pidennetään kahteen vuoteen. Valiokunta toteaaakin, että sukupolvenvaihdoksen ajoittumisen suhteen on otettava huomioon myös ne vaikutukset, joita tuen hakuajan pidentämisellä on sukupolvenvaihdosta toteutettaessa. Luopujan ikärajan nostaminen tarkoittaa sitä ikää, jonka täytyttyä luopumistukea aletaan maksaa luopujalle. Sen sijaan, kun luopumistukea voi hakea jo kaksi vuotta ennen tämän ikärajan täyttymistä, myös itse sukupolvenvaihdoksen voi toteuttaa jo hakemuksen jättämisen jälkeen. Tällaisessa tilanteessa jatkajan ikä ei siten välttämättä nouse kuin vuodella. Kun luopujien ikä jo nyt keskimäärin ylittää olennaisesti nykyisen vähimmäisiän, useassa tapauksessa lainmuutoksella ei välttämättä ole lainkaan vaikutusta jatkajan ikään.

Esityksessä sukupolvenvaihdosten ehtoja ehdotetaan tiukennettaviksi myös siten, että maati-

lalta saatavaa yrittäjätuloa korotettaisiin. Nykyinen 10 000 euron vuotuinen yrittäjätulo vuodessa luovutuksensaajaa kohden ehdotetaan nostettavaksi 15 000 euroon vuoden 2013 alusta lukien, mikä voi vaikuttaa sukupolvenvaihdoksiin. Toisaalta liian matala yrittäjätulovaatimus voi edistää tuettavia sukupolvenvaihdoksia myös sellaisilla tiloilla, joilla itse asiassa ei ole riittäviä edellytyksiä pitkäjänteiseen maatalouden harjoittamiseen. Jatkajalta edellytetään sitoutumista maatalouden harjoittamiseen tuen maksamisen ajaksi, vähintään kuitenkin viideksi vuodeksi. Jos jatkaja lopettaa maatalouden harjoittamisen vastoin sitoumustaan ilman laissa säädettyä syytä, eläkelaitos perii luopujalle maksettavan tuen pääoma-arvon jatkajalta. Jotta tällaisilta tapauksilta välttyttäisiin, on maatilalta edellytettävä riittävää tulopohjaa.

Ehdotetuissa tukijärjestelmän muutoksissa on otettu huomioon mahdollisuus, että tukijärjestelmää jatkettaisiin vuoden 2014 jälkeenkin huolimatta siitä, että edellä todetun mukaisesti näyttää siltä, ettei varhaiseläkejärjestelmää EU:n lainsäädännössä ainakaan EU:n osaksi rahoittamana jatketa. Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on todettu, että tukijärjestelmää mahdollisesti jatkettaessa nyt ehdotettuihin tukiehtoihin ei ole tarkoitus tehdä muutoksia.

Valiokunta pitää tärkeänä, että tukijärjestelmään nyt tehtävistä muutoksista tiedotetaan siten, että luopumista suunnittelevilla viljelijöillä on mahdollisimman täsmällinen ja ajantasainen tieto tukijärjestelmän sisällöstä ja tuen edellytyksistä sekä menettelystä tukea haettaessa.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella maa- ja metsätalousvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

MmVM 6/2012 vp — HE 103/2012 vp

Helsingissä 23 päivänä marraskuuta 2012

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jari Leppä /kesk	Timo V. Korhonen /kesk
vpj.	Lauri Heikkilä /ps	Pirkko Mattila /ps
jäs.	Heikki Autto /kok	Jari Myllykoski /vas
	Markku Eestilä /kok	Mats Nylund /r
	Satu Haapanen /vihr	Janne Sankelo /kok
	Lasse Hautala /kesk	Arto Satonen /kok
	Reijo Hongisto /ps	Katja Taimela /sd
	Anne Kalmari /kesk	Tytti Tuppurainen /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Hallitus on puhunut juhlapuheissa siitä, miten se turvaa ja ylläpitää elinvoimaisen maaseudun sekä sen asukkaiden hyvän toimeentulon ja elämisen mahdollisuudet. Teot ovat olleet kuitenkin käytännössä hyvin vaatimattomia. Perussuomalaiset tahtovat nähdä Suomen maaseudun voimavarana sekä monimuotoisena että elinvoimaisena asuinympäristönä myös tulevaisuudessa. Tästä syystä perussuomalaiset eivät hyväksy nyt tehtyä esitystä siitä, että peltojen myynnistä luopumistapana luovutaan ensi vuodesta (2013) alkaen.

Toisaalta vastustamme myös sitä, että maatalouden luopumistukien ehtoja tiukennetaan tavalla, jolla oleellisesti sekä huomattavasti vaikeutetaan maatilojen sukupolvenvaihdoksia. Yhtenä hyvänä esimerkkinä tästä mainittakoon se, että elinkeinosta saatavien vuotuisten tulojen vähimmäismäärää ollaan nostamassa 10 000 eurosta 15 000 euroon. Tällä toimenpiteellä on

suoria negatiivisia vaikutuksia maatalouteen, maatilojen elinkelpoisuuteen sekä maatalousyrittäjyyteen maassamme. Nuorten viljelijöiden asema heikkenee silläkin toimenpiteellä, että luopuja ei voi antaa maitaan enää vuokralle.

Kolmanneksi perussuomalaisten mielestä nyt tehty esitys ehdotetunlaisena lisää myös entisestään tilojen alasajoja sekä autioittaa Suomen maaseutua. Käytännössä viljelijät pakotetaan muuttamaan pois kotiseuduiltaan hallituksen väärän politiikan seurauksena. Perussuomalaiset eivät voi hyväksyä edellä kuvatun kaltaista kehitystä. Me tahdomme nyt ja tulevaisuudessa pitää maaseudun sekä koko maan elävänä ja asuttuna.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hylätään.

Helsingissä 23 päivänä marraskuuta 2012

Lauri Heikkilä /ps
Pirkko Mattila /ps
Reijo Hongisto /ps

VASTALAUSE 2

Perustelut

Hallituksen esityksessä vuoden 2013 ja vuoden 2014 alusta voimaan suunniteltuja muutoksia perustellaan valtiontaloudellisilla syillä. Keskustan valiokuntaryhmä pitää hallituksen esitystä erittäin valitettavana ja lyhytjänteisenä. Lainsäädännön pitkäaikainen tavoite on ollut sekä maatilojen sukupolvenvaihdoksien aikaistaminen että maatalouden rakenteen parantaminen, esitys toimii näiden tavoitteiden toteutumista vastaan.

Keskustan valiokuntaryhmän mielestä mahdollisuutta luopua luovuttamalla pellot lisäalueeksi toiselle viljelijälle ei pidä poistaa. Maatalouden rakennekehitys tulee hidastumaan, jos tämä esitys toteutuu. Nykyisen lainsäädännön avulla iäkkäät viljelijät ovat myyneet peltonsa ulkopuoliselle viljelijälle. Jos esitys hyväksytään, on riskinä, että syntyy perikuntia, joihin kuuluvien maatilojen pellot jäävät heikolle hoidolle tai jopa metsittyvät. Keskustan valiokuntaryhmä ei kannata tällaista kehitystä.

Keskustan valiokuntaryhmä vastustaa lähiusku-laisen välisissä sukupolvenvaihdoksissa vähimmäisiän korottamista 56 vuodesta 59 vuoteen. Jos luopujan ikävaatimusta korotetaan, tämä väistämättä johtaa siihen, että jatkajankin ikä nousee. Tänä päivänä on jo vaikeaa löytää maatiloille jatkajia. Viljelijän työ on edelleen fyysisesti raskasta ja tulokehitys on jo monta vuotta ollut negatiivinen. Mahdollinen jatkaja puolisonsa ja lapsiensa kanssa on pakostakin rakentanut elämänsä muualla. Nyt kaavailtu muutos vaikeuttaa jo entisestään nykyistä tilannetta. Halukas jatkaja joutuu odottamaan kauemmin, ja kynnys ryhtyä maanviljelijäksi nousee. Jatkajan halu kehittää tilaansa on useimmiten sidoksissa

ikään. Sukupolvenvaihdos ei siis tapahtuisi enää tässä mielessä lähelläkään optimaalista aikaa.

Luopumistukijärjestelmän tarkoituksena on ollut sukupolvenvaihdosten edistäminen siten, että maatiloille saadaan riittävän varhain tilanpidon vastuulleen ottava jatkaja. Ehdotetulla vähimmäisiän korotuksella luovutaan tästä periaatteesta. Keskustan valiokuntaryhmän mielestä tämä ei saa tapahtua.

Keskustan valiokuntaryhmän mielestä elinkeinosta saatavien vuotuisten tulojen vähimmäismäärää ei pidä nostaa. Tilanteessa, jossa tilojen kannattavuus heikkenee jatkuvasti, elinkeinosta saatavien vuotuisten tulojen vähimmäismäärää ei voida korottaa.

Keskustan valiokuntaryhmän mielestä viljeli-joilla on perusteltu syy odottaa valtion tukijärjestelmiltä vakautta ja jatkuvuutta erityisesti maatalouden rakennepoliittisissa toimenpiteis- sä. Näin olleen järjestelmää ei voida huonontaa jatkuvasti kesken kautta. Tämä esitys toimii esi- merkkinä huonosta, tempoilevasta hallinnosta.

Keskustan valiokuntaryhmä korostaa, että hallitus toimii tällä esityksellään täysin oman ohjelmansa vastaisesti. Kataisen hallituksen ohjelmassa todetaan esimerkiksi, että "hallitus seuraa nuorten viljelijöiden ja aktiivitilojen kannattavuuden kehitystä muun muassa maitotaloudes- sa ja ryhtyy tarvittaessa toimintaedellytykset turvaaviin toimenpiteisiin".

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hallituksen esitys (HE 103/2012 vp) hylätään hallitusohjelman vastaisena.

Helsingissä 23 päivänä marraskuuta 2012

Lasse Hautala /kesk
Jari Leppä /kesk
Timo V. Korhonen /kesk